

Metonymic Basis of Different Kinds of Conceptual Metaphors (A Criticism of Western Approaches to the Relation of Metonymy and Metaphor through Applying a Cognitive Method)

Shayesteh Sadat Mousavi*

Assistant Professor of Persian Language and Literature, Guilan University, Rasht, Iran

Abstract

Among new achievements of cognitive linguistics some have resulted from returning to the concepts of literary traditions, from which one can mention the participation of metaphor, metonymy, and allegory in the process of cognition, and metaphor and metonymy have always had a place of significance. In the history of Western rhetorics the relation between these two was not at issue as they are disconnected in nature. In subsequent eras, they were even regarded as having a confrontational relation. Unlike Western rhetoricians, Muslim rhetoricians have always maintained a close relation between metonymy and metaphor. They considered metaphor as a type of metonymy. In this paper, we are going to show that the metonymic basis of metaphors, as the Muslim rhetoricians believe, is a provable

*Corresponding Author: sh_mousavi@guilan.ac.ir

How to Cite: Sadat Mousavi, Sh. (2023). Metonymic Basis of Different Kinds of Conceptual Metaphors (A Criticism of Western Approaches to the Relation of Metonymy and Metaphor through Applying a Cognitive Method). *Language Science*, 10 (18), 181-212. doi: [10.22054/LS.2023.65257.1516](https://doi.org/10.22054/LS.2023.65257.1516).

matter of fact. For this purpose and as the first step, we deal with the evolution of approaches towards metonymy and metaphor in Western and Islamic rhetoric history. Then, we will discuss how the confrontation of these two concepts fades as cognitive studies come to work. Still, the cognitivists mostly do not believe that all types of metaphor rise from metonymy, while the Muslim rhetoricians firmly believe that all types of metaphor have a metonymic basis. We are going to show that not only some but all kinds of metaphors have a metonymic basis and all types of conceptual metaphors are constructed upon conceptual metonymy. The theory of Categorization which is one of the most significant ones in cognitive studies has been part of our argumentation framework.

Keywords: conceptual metaphor, Islamic rhetorics, Western rhetorics, cognitive linguistics, conceptual metonymy

1. Introduction

Among new achievements of cognitive linguistics, some have resulted from returning to the concepts of literary traditions and the roles that they play in the constituting of the process of thinking. From these achievements one can mention the participation of mechanisms like metaphor, metonymy, and allegory in the process of cognition, among those metaphor and metonymy have always had the place of power and significance. During the history of Western rhetoric, these two concepts have been for a long time regarded as two independent ornamental figures of speech and the correlation between them was not at issue. In subsequent eras, these two were even regarded as having a confrontational relation. Unlike Western rhetoricians,

Muslim rhetoricians have always maintained a close relation between metonymy and metaphor. They considered all types of metaphors derived from metonymy. Interestingly, in very recent linguistic research of metaphor, particularly Cognitive studies, the correlation between metaphor and metonymy was drawn forward. Still, not all but only parts of metaphors were acknowledged to be related to metonymies.

In this research, I am going to show if the metonymic basis of metaphors, as the Muslim rhetoricians believe, is a provable matter of fact.

2. Literature Review

Metaphor and its cognitive weight is discussed by a significant number of Western rhetoricians. In this regard, the metaphor-oriented ideas of Western rhetoricians from Aristotle (1987) to Vico (1968), Burke (1969), Lacan (1977), Foucault (1970), Vico (1968), White (1978), Jakobson (2002) and etc, are discussed. Then, the comments of cognitive rhetoricians like Lakoff (1987), Lakoff and Johnson (1980), and Kövecses (2013) show that the confrontation of metaphor and metonymy tends to fade in some part. Kövecses (2013) has the closest literature to this paper, since he precisely shows why some parts of metaphors are derived from metonymy. Jurjani (1991) and his followers also discuss how the metaphor must be regarded as a production of metonymy.

3. Methodology

Through applying cognitive linguistics approaches and by taking a deductive approach, I will show that not only some but, as Muslim rhetoricians maintain, all kinds of metaphors have a metonymic basis

and all types of conceptual metaphors are constructed upon conceptual metonymy. The theory of Categorization which is from the most significant ones in cognitive and pre-cognitive studies has been part of our argumentation framework.

4. Discussion

While Linguists like Jacobson consider a confrontational relation between metaphor and metonymy, cognitive linguists believe that the metaphors based on resemblance are made of metonymy but those based on correlation are not metonymic. Muslim rhetoricians, following Jurjani (1991), assert that all types of metaphors are metonymic in basis. They believe that metaphor is not only a lexical replacement but a new conceptual production; So, when we use a word in metaphorical concept, we are transforming it from the previous domain (matter or Jins - جنس - in Islamic texts) to a new one. Indeed, the factor of resemblance permits us to correlate a concept with concepts of a new domain so that the concept becomes different in essence and evolves into a new meaning. As an example, when we call a brave person a "lion" it is not a mere simile or resemblance but for us the brave person is actually a lion. In this meaning, the brave person and lion are gathered in a new domain while in the previous meaning animals and humans do not belong to a unit domain or category. Here by referring to the cognitive function of "category", with special attention to the new concept of category in philosophies like Wittgenstein's (1953), we can deduce that all resemblances derive from the correlation of concepts in a new category. Contrary to classical approaches to categorization, such as Aristotle's, new ones do not take that categories are founded on common characteristics

among their members. Members of a category may be way different in appearance and quality, since categories are all lingual in the essence. So, we can apply a word in metaphorical concept just because it can state in a new category with adjacency of essences it did not use to be homogenous with. When the brave man states in the new category with adjacency/ correlation of warrior animals, we can use the word "lion" for him.

5. Conclusion

According to Kövecses (2013), correlation metaphors are based on metonymy. Correlation metaphors are based on two connected concepts from a unit domain. They can be attached due to adjacency or coincidence. But he claims that resemblance metaphors are not based on metonymy because two attached concepts in this type of metaphor are not from the same domain, so adjacency can't be a matter of fact.

The late approaches to categorization prove the inaccuracy of Kövecses' hypothesis about resemblance metaphors. Recent linguistic studies argue that categories are not bonded to factual common characteristics of the members but they are all lingual/mental in nature, so they can collect non-homogenous objects. In this view, the resembled item, despite of its heterogeneity with other members, can stay on with them in the same category. Here one can see the accuracy of Jurjani's idea of the resembled word (metaphor) entering a new domain (Jins).

Being in a unit category provides the adjacency, even though mentally not factually. So, the resemblance metaphors are also based on metonymy. Kövecses and his followers considered metonymic basis only for correlated metaphors because they regarded

metonymies as confined to factual adjacency. But regarding the lingual/mental nature of categorization, we can determine that the resembled item is also in adjacency with the other items of the category i.e. domain. So, all types of metaphors must be regarded as metonymic in the basis.

پایه‌های مجازی در انواع استعاره‌های مفهومی (مروری بر دیدگاه‌های بلاغت غرب در نسبت مجاز و استعاره با رویکردی شناختی)

شایسته سادات موسوی * استادیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه گیلان، رشت، ایران

چکیده

برخی از مهمترین دستاوردهای نوین زبان‌شناسی شناختی با بازگشت به مفاهیم سنن ادبی و اتکا به اهمیت آنها در شکل‌گیری فرایند تفکر همراه بوده است. یکی از این دستاوردها، نقش داشتن سازوکارهایی همچون استعاره، مجاز، تمثیل و... در فرایند شناخت است. از این میان، استعاره و مجاز همواره مقوله‌های مهم‌تری بوده‌اند. این دو مقوله تا مدت‌ها در تاریخ بلاغت غرب، از آرایه‌های تزئینی کلام به حساب می‌آمدند و نوع ارتباط و نسبت میان آن دو مطرح نبود. در ادوار بعدی، این دو حتی رابطه‌ای تقابلی پیدا کردند. یافته‌های اخیر زبان‌شناسی شناختی این دو مقوله را اندکی به هم نزدیکتر می‌کند. همانطور که در این تحقیق نشان داده‌ایم، زبان‌شناسان شناختی حضور عامل مجاورت را در شکل‌گیری بعضی از انواع استعاره‌های مفهومی تأیید می‌کنند، اما بعضی از دیگر انواع را فارغ از مجاز می‌دانند. ما کوشیده‌ایم نشان دهیم که عامل مجاورت (همنشینی) که در شکل‌گیری مجاز عامل اساسی است، در هر استعاره‌ای موجود است. بحث و بررسی این تحقیق درباره رابطه مجاز و استعاره در بلاغت اسلامی، گویای آن است که در شکل‌گیری استعاره، نخست بایست هم‌ردگی و مجاورت عناصر اتفاق بیفتد و بلاغیون اسلامی به‌همین دلیل هر استعاره‌ای را زائیده مجاز می‌دانستند. ما از طریق نظریه «مقوله‌بندی» نشان داده‌ایم که زبان‌شناسی شناختی خود مجهز به سازوکارهایی است که ثابت می‌کنند در انواع استعاره‌های مفهومی، باید نخست همنشینی و هم‌ردگی عناصر اتفاق بیفتد (مجاز مفهومی)، سپس شکل‌گیری استعاره ممکن شود.

کلیدواژه‌ها: استعاره مفهومی، مجاز مفهومی، بلاغت اسلامی، بلاغت غرب، زبان‌شناسی شناختی.

۱. مقدمه

نظریه مجاز مفهومی^۱ در کنار نظریه استعاره مفهومی یکی از دستاوردهای حوزه زبان‌شناسی شناختی^۲ است که به مفاهیمی از قبیل استعاره،^۳ مجاز،^۴ تمثیل^۵ و... جایگاهی شناختی می‌بخشد. به عبارت دیگر، این نظریه این تمهیدات را که سابق بر این و طی قرون متمادی از آرایه‌های کلامی و بلاغی دانسته می‌شدند، نه تنها ابزاری صرفاً هنری و زیبایی‌شناختی برای تزئین کلام نمی‌داند، بلکه آنها را از سازوکارهای اصلی ذهن برای شناخت جهان برمی‌شمارد. در واقع، نظریه‌های مجاز مفهومی و استعاره مفهومی بر این باورند که اندیشه و ذهن بشری اساساً بر مبنای سازوکارهای مجاز و استعاره عمل می‌کنند (Lakoff & Johnson, 1980). این نظریه تا بدانجا پیش می‌رود که ترنر^۶ (1996) در تحقیق جریان‌ساز خود، ماهیت کارکرد ذهن را ماهیتی ادبی می‌داند و نظریه «ذهن ادبی»^۷ را مطرح می‌کند.

رویکرد اندیشمندان به استعاره و مجاز، و به‌ویژه استعاره، در تاریخ مطالعات زبانی و ادبی تطورات فراوانی داشته است. مدتها به طول می‌انجامد تا این دو مقوله با مقولات ذهنی و شناختی پیوند بیابند و مدتها به طول می‌انجامد تا نسبت این دو در آرای محققان به بحث و واکاوی گذاشته شود. در تاریخ بلاغت غرب، این دو مقوله معمولاً به صورت مجزا و مستقل مطرح شده‌اند، به این معنی که پیوند یا نسبت میان این دو یا در نظر گرفته نشده یا اساساً انکار شده است. حال آنکه می‌دانیم در تاریخ بلاغت اسلامی، استعاره، نوعی مجاز است که به علاقه شباهت شکل می‌گیرد. این نسبت و پیوند نزدیک میان استعاره و مجاز، در بلاغت غرب سابقه‌ای ندارد تا وقتی که مطالعات شناختی به تبیین سازوکارهایی ذهنی می‌پردازند که این دو مقوله را به هم نزدیک می‌کنند. اینجاست که موضع مطالعات شناختی به موضع بلاغت اسلامی نزدیک می‌شود و در نزد جمعی از شناخت‌گرایان، استعاره و مجاز واجد پیوندهای ریشه‌ای دانسته می‌شوند. باین حال، در غالب آرای

-
1. conceptual metonymy
 2. cognitive linguistics
 3. metaphor
 4. metonymy
 5. allegory
 6. Turner, M.
 7. Literary Mind

شناخت‌گرایان نیز، تنها بخشی از استعاره‌ها با مجاز مرتبط دانسته شده‌اند و بخش بزرگی از انواع استعاره، همچنان مستقل از مجاز تلقی شده‌اند.

نزدیکی دو ساحت به ظاهر دور از هم، یعنی آرای سنتی و نظریه‌های جدید ادبی، راهی است برای زنده‌نگه داشتن آرای کهن در قالبی نو. اگر از منظر باختین^۱ (۱۳۹۶) به تحقیقات این چینی‌بنگریم، به گفتگو در آمدن گفتمان‌های سنتی با گفتمان‌های نو، جدا از اینکه به احیای گفتمان‌های سنتی منجر می‌شود، زایایی و غنای گفتمان‌های نو را نیز به بار می‌آورد. در این تحقیق نیز کوشیده‌ایم با مطرح کردن آرای کهن بلاغی با یکی از نوین‌ترین رویکردهای نقد ادبی، یعنی رویکرد شناختی، هم به کالبد آرای کهن جانی تازه دهیم و هم آرای شناختی را به نقد بکشیم و حرف تازه‌ای در این حوزه در میان آوریم.

حتماً بر خوانندگان این سطور روشن است که به هیچ روی قصد آن نیست که گفته شود بلاغیون اسلامی به سازوکارهای شناختی ذهن آگاه بوده‌اند و با همان روش‌هایی که ما قصد داریم پیوند استعاره و مجاز را روشن سازیم، رأی به پیوند این دو مقوله داده‌اند. سخن تنها اینجاست که نشأت گرفتن استعاره از مجاز، از طریق ابزار مطالعات شناختی نیز میسر است و این قولی که بلاغیون اسلامی، به هر دلیل و با هر توجیهی، بر آن بوده‌اند، با روش‌های مطالعات نوین امروزی نیز قابل اثبات است.

در این نوشتار، ضمن بررسی تاریخ تحول مفهوم استعاره و مجاز در بلاغت غرب و بلاغت اسلامی، کوشیده‌ایم به این پرسش‌های اساسی پاسخ دهیم که آیا استعاره‌ها از مجاز نشأت می‌گیرند و آیا انواع استعاره را می‌توان ناشی از مجاز دانست یا تنها بخشی از انواع استعاره با مجاز مرتبط است. در ضمن، نشان داده‌ایم که چگونه ابزار و روش‌های مطالعات شناختی می‌توانند به تبیین کارکرد این دو مقوله و ارتباط آنها منجر شوند.

پیش‌زمینه‌ها و منابع پیشین این تحقیق در متن بررسی تاریخی‌تطور رویکردها گنجانده شده‌اند و مهمترین تحقیقات مرتبط با این موضوع هم معرفی و هم به تفصیل نقد و بررسی شده‌اند. بنابراین، از گنجاندن بخش مجزایی تحت عنوان «پیشینه تحقیق» صرف نظر شده است.

1. Bakhtin, M.

۲. بحث و بررسی

در این بخش، مختصراً به بررسی تاریخچه‌ای از استعاره و مجاز در بلاغت غرب و رویکردهای مختلف به این دو مقوله خواهیم پرداخت. در اینجا، نسبت تباینی میان این دو مفهوم را در تاریخ بلاغت غرب روشن خواهیم کرد و سپس، نشان خواهیم داد که چگونه زبان‌شناسان شناختی استعاره و مجاز را به هم نزدیک کرده‌اند. آن گونه که بلاغیون اسلامی به پیوستگی میان این دو مفهوم - و دقیق‌تر بگوییم به مجاز بودن هر استعاره‌ای - قائل بوده‌اند، شناخت‌گرایان نیز وابستگی استعاره به مجاز را اثبات کردند.

۲-۱. نسبت مجاز و استعاره در بلاغت غرب: پیش‌زمینه‌ها و تطوّر رویکردها
ارسطو^۱ (1987) نخستین کسی است که مطالعه نظام‌مند استعاره را بر عهده می‌گیرد. وی بر ساخت استعاره بر پایه‌ای تشبیهی تأکید می‌کند. او استعاره را سخنی پیچیده^۲ می‌داند که گویای شباهت^۳ است. البته، او در این زمینه با افلاطون هم‌نظر است که استعاره ابزاری بلاغی و تزئینی است و همچون دیگر تمهیدات بلاغی برای ترغیب و تأثیرگذاری بر مخاطب سودمند است و نه برای کشف حقیقت. این دیدگاه نسبت به استعاره در تمام قرون آتی ساری و جاری بوده است.

تا پیش از عصر مدرن، استعاره و مجاز در کنار سایر انواع صنایع بلاغی، آرایه‌های اساسی کلام در بلاغت غرب را می‌ساختند (Gagarine, 2010)، اما در عصر مدرن چهار آرایه از میان این موارد در قالب دو جفت دوتایی برجسته شدند و در قرون بعدی اساس بحث بسیاری از محققان، فیلسوفان و زبان‌شناسان شدند. این چهار آرایه عبارت بودند از استعاره و کنایه که بر پایه تشبیه^۴ ساخته می‌شوند و مجاز جزء به کل^۵ و مجاز محض^۶ که بر پایه مجاورت^۷

1. Aristotle
2. enigma
3. likeness
4. similarity/ resemblance
5. synecdoche
6. metonymy

در بلاغت عهد باستان و به تبع آن در بلاغت غرب، مجاز جزء به کل از مجاز محض (به کاررفتن کلمه‌ای به جای کلمه‌ای دیگر به دلیل هرگونه ارتباط) مستقل است. در این نوشتار، به‌اختصار مجاز محض را مجاز می‌نامیم.

7. contiguity

ساخته می‌شوند. برجسته‌ساختن این چهار آرایه و تمایز نهادن میان این دو گروه - که نوشتار حاضر آن را به تمایز میان استعاره و مجاز محدود خواهد کرد - نخستین بار در کتاب رتوریکای راموس^۱ (2010)، فیلسوف و ایده‌پرداز فرانسوی مطرح شد. ویکو^۲ (1968: 129-131) فیلسوف و تاریخ‌نگار ایتالیایی عصر روشنگری همچون راموس این چهار آرایه را آرایه‌های پایه‌ای بلاغت خواند و از همین جاست که روی‌آوری خیل محققان، فیلسوفان و زبان‌شناسان به استعاره و مجاز آغاز می‌شود. بورکه^۳ (1969: 503) فیلسوف و جامعه‌شناس آمریکایی این چهار آرایه را «سرور آرایه‌ها» می‌نامد. کالر^۴ (1981: 65) این چهار مورد را سازنده نظامی می‌داند که می‌تواند جهان را در قالب زبان مفهوم‌سازی کند. پای استعاره و مجاز از اینجا به شاخه‌های متعددی از قبیل علوم سیاسی، مطالعات فرهنگی و مردم‌شناسی، روان‌شناسی و زبان‌شناسی باز می‌شود، به نحوی که محققان از رشته‌های متنوعی برای تحلیل‌های تاریخی، سیاسی و فرهنگی خود از این آرایه‌ها سود می‌جویند (White 1978: 230-60; Foucault, 1970: 110-11; 113-4; Lacan, 1977: 160).

با وجود این، نقش استعاره و مجاز از این میان، بیش از همه در مطالعات زبان‌شناختی یا کوبسن^۵ (۱۳۸۱: ۷۱-۸۰) هویدا است. نظریه دوقطبی زبان از این زبان‌شناس شهره ساختارگرا، مطالعات استعاره و مجاز را به عرصه دوگانه‌انگاری^۶ وارد می‌کند. یا کوبسن بر آن است که زبان در دو قطب استعاری و مجازی تولید می‌شود و توسعه می‌یابد. وی به تأسی از سوسور، معتقد است که زبان از طریق جایگزینی و انتخاب (محور جانیشینی)^۷ و همچنین از طریق همنشینی و ترکیب (محور همنشینی)^۸ عمل می‌کند، اما وی معتقد است که محور جانیشینی یا عمودی کلام بر پایه مشابهت و مرتبط با قطب استعاری زبان است و محور همنشینی یا افقی کلام، بر پایه مجاورت و مرتبط با قطب مجازی زبان است. این نگاه دوقطبی نسبت به استعاره و مجاز با استقبال بسیاری از محققان بعدی، از جمله لوی -

-
1. Ramus, P.
 2. Vico, G.
 3. Burke, K.
 4. Culler, J.
 5. Jakobson, R.
 6. dualism
 7. paradigmatic axis
 8. syntagmatic axis

استراوس^۱ (1962) و لاکان^۲ (1977) مواجه شد و پایه‌ای برای نظریات ایشان ساخت. این دست از مطالعات تا زمان روی کار آمدن نظریات شناختی ادامه پیدا می‌کنند. در مجموع، باید گفت آنچه مجاز را محقق می‌سازد، مجاورت عناصر و آنچه استعاره را محقق می‌سازد، مشابهت عناصر است. تاب‌دین‌جا، به نظر نمی‌رسد که مشابهت و مجاورت دو امر همبسته باشند، بنابراین طبیعی است که در بلاغت غرب نسبتی میان مجاز و استعاره دیده نشود و آنها از دو قلمروی متباین قلمداد شوند، اما ماجرا در بلاغت اسلامی دگرگون است.

۲-۲. نسبت مجاز و استعاره در بلاغت اسلامی

هر چند ارتباط تقابلی و دوقطبی استعاره و مجاز در تاریخ بلاغت غرب امری پذیرفته بوده است، اما جالب آنجاست که در تاریخ بلاغت اسلامی این دو صنعت بلاغی نه تنها ارتباط تقابلی و دوقطبی با هم ندارند، بلکه اغلب استعاره نوعی مجاز انگاشته می‌شده است که با علاقه مشابهت ساخته می‌شود. به‌دیگرسخن، مجازها بر اساس علاقه‌های متنوعی مثل حال و محل، ظرف و مظروف، کل و جزء، لازم و ملزوم و همچنین مشابهت ساخته می‌شوند. بنابراین، در بلاغت اسلامی استعاره و مجاز نسبت عموم و خصوص مطلق دارند، درحالی‌که در تاریخ بلاغت غرب نسبت تباین دارند.

مباحث مربوط به مجاز در بلاغت اسلامی پایه‌ایدئولوژیک دارند و مباحثات مربوط به تفاوت حقیقت و مجاز در کلام، از مناظرات و مجادلات میان معتزله و اشاعره بر سر نص قرآن کریم و تأویل آن آغاز شده‌اند (طبانه، ۱۹۶۸: ۱۹-۲۴). اهمیت غیرقابل‌انکار این آرایه در بلاغت اسلامی بحث‌های فراوانی را بر سر این موضوع رقم زده است. محدوده مجاز در بلاغت اسلامی فراگیرتر از بلاغت غرب و تقریباً معادل است با کل حوزه بیان، به‌نحوی که هر لفظ که در معنای اصلی خود به کار نرود، مجاز است، از جمله لفظ مستعار (جرجانی، بی تا: ۲۹۳؛ جرجانی، ۱۹۹۱: ۳۹۵؛ سکاکی، ۱۹۸۷: ۳۵۹). نخستین بار ابن‌جنی (۱۹۵۲) سه دلیل را برای وقوع مجاز و عدول از حقیقت ذکر می‌کند که عبارتند از: اتساع [در دلالت]، تأکید و تشبیه: «أن المجاز لا يقع في الكلام ولا يعدل عن الحقيقة إليه إلا لمعان ثلاثة وهي الاتساع والتوكيد والتشبيه فإن عدمت الثلاثة كانت الحقيقة البتة» (ابن‌جنی،

1. Lévi-Strauss, C.

2. Lacan, J.

۱۹۵۲: ۴۴۹/۲). همین جاست که برای نخستین بار، پای علاقه شباهت به عرصه مجاز باز می شود و به بلاغیون بعدی این مجوز را می دهد که استعاره را نوعی مجاز محسوب کنند؛ تقسیم بندی مجاز به مجاز مرسل (علاقه غیر شباهت) و مجاز غیر مرسل (علاقه شباهت) از همین جا ناشی می شود (جرجانی، ۱۹۹۱: ۴۰۸-۴۱۲؛ ابوهلال عسکری، ۱۹۵۲: ۲۶۸؛ قزوینی، ۲۰۱۰: ۹۹؛ تفتازانی، ۱۴۱۱: ۲۱۹).

تشت و ابهام در آرای بلاغیون در باب استعاره و مجاز امری است غیرقابل انکار و این تشتت و ابهام - که در پاره ای از موارد ناشی از تحول در آراست - در آثار جرجانی نیز به چشم می خورد. با این حال، این نکته روشن است که در میان بلاغیون، جرجانی است که برای نخستین بار استعاره را از دیگر انواع مجاز جدا می کند و هر استعاره ای را برگرفته و نوعی از مجاز می داند: «أن المجاز أعم من الاستعارة، وأن الصحيح من القضيّة في ذلك: أن كل استعارة مجاز، وليس كل مجاز استعارة» (جرجانی، ۱۹۹۱: ۳۹۸؛ جرجانی، بی تا: ۴۶۲). در ضمن، او در بحث نسبتاً مفصلی ارتباط استعاره با تشبیه و تمایز آن دو را می کاود و در این باره نیز، او اولین کسی است که به وضوح تمایز استعاره و تشبیه را در نحو، لفظ و معنی نشان می دهد. آنچه در آرای جرجانی جالب توجه است (و بعدها در آرای سکاکی و اخلاف وی راه می یابد) توجه وی به علت یا جواز به کارگیری لفظی به جای لفظ دیگر است. وی با دلایلی محکم اثبات می کند که چرا مجاز به علاقه تشبیه (استعاره) صرفاً جایگزینی لغتی به جای لغت دیگر نیست، بلکه ادعایی تخیلی برای از یک جنس دانستن مشبه و مشبه به است (جرجانی، بی تا: ۳۳۰). آنچه او در این موضع می گوید، نه مستقیماً، بلکه تاویلاً، مبین آن است که جرجانی به هم ردیفی و مجاورت مشبه و مشبه به از طریق تخیل حکم می کند. بنابر گفته وی، وقتی ماه را استعاره از ممدوح می گیریم، بدین معنی نیست که صرفاً لغت ماه را به جای آن به کار برده باشیم یا آنها را صرفاً شبیه هم دانسته باشیم، بلکه از طریق تخیل، مشبه به را در جنس ماه وارد کرده ایم و آنها را از یک رده دانسته ایم. به بیان دیگر، نوعی از ماه را با ویژگی های خاص و جدید به این جنس افزوده ایم (جرجانی، بی تا: ۳۳۰). جرجانی این استدلال را برای برتر دانستن استعاره نسبت به تشبیه بیان می کند، چراکه در تشبیه، مشبه به در جنس مشبه وارد نمی شود، بلکه همواره مادون آن قرار می گیرد، اما در استعاره هم ارز مشبه و از جنس آن قلمداد می شود. آرای جرجانی

را در این موضع می‌توان این‌گونه تأویل کرد که مشبه و مشبه‌به در نظر وی نخست باید در شمول یک حوزه واحد قرار بگیرند. هم‌حوزه بودن عناصر همان چیزی است که در بخش - های بعدی در توضیح استعاره و مجاز مفهومی به آن خواهیم پرداخت. نظریه استعاره و مجاز مفهومی نیز استعاره و مجاز را فراتر از قلمروی لغت و در قلمروی شناخت می‌نگرد. بنابر آنچه گفته شد، در نظر جرجانی، مشابهت در استعاره به معنی هم‌جنسی است و این هم‌جنسی نه حقیقی، بلکه تخیلی است. پس از جرجانی، سگاکي بر این موضع از آرای وی پای می‌فشارد و آن را صریح‌تر تبیین می‌کند. بنابر نظر سگاکي، استعاره ادعای دخول مشبه در جنس مشبه‌به است و اثبات آنچه که خاص مشبه است برای مشبه‌به: «فی الاستعاره هی: أن تذکر أحد طرفی التشبیه وترید به الطرف الآخر، مدعیاً دخول المشبه فی جنس المشبه به، دالا علی ذلك یا ثباتک للمشبه ما یخص المشبه به» (سگاکي، ۱۹۸۷: ۳۹۶). در این تعریف، که هم شامل استعاره مصرحه و هم شامل استعاره بالکنایه است، مجدداً ماهیت ادعایی / تخیلی دخول مشبه‌به در جنس مشبه در نظر گرفته شده است. در ادامه این تحقیق، تبیین خواهیم کرد که بنابر تحقیقات نوین زبان‌شناختی، رده‌بندی‌ها و مقوله‌بندی‌ها نیز اموری کاملاً ذهنی - زبانی‌اند و نمونه‌هایی از مقوله‌بندی را نشان خواهیم داد که در آنها عناصری، بی‌آنکه لزوماً شبیه به هم یا از جنس هم باشند، کنار هم می‌نشینند و مجاورت می‌یابند. در ضمن، در اینجا بار دیگر می‌توان به کلام ابن جنی (۱۹۵۲) رجوع کرد و اتساع در دلالت را به اتساع در مقوله تسری داد.

طبق تعریف سگاکي، استعاره از قلمروی مجاز لغوی خارج می‌شود و به قلمروی مجاز عقلی وارد می‌شود.^۱ این طرز تلقی بسیار پیشروانه‌ای است برای عصری که هنوز مطالعات زبان‌شناختی نشان نداده بودند که تمایز میان حقیقت و مجاز صرفاً تمایزی ذهنی - زبانی

۱. البته برخی بلاغیون پس از جرجانی و سگاکي به این رویکرد خرده گرفته‌اند و با تعاریفی که استعاره را نوعی مجاز عقلی بدانند، مخالفت کرده‌اند. برای مثال، خطیب قزوینی، شارح سگاکي، بر این باور است که تنها استعاره‌های کنایی (استعاره مکنیه) می‌توانند در عداد مجاز عقلی باشند. بدین دلیل، وی با افزودن قسمی از تشبیه با نام «تشبیه مضمّر در نفس»، استعاره مکنیه را از استعاره مصرحه جدا می‌کند تا استعاره را در شمول مجاز لغوی نگه دارد (قزوینی، ۲۰۱۰: ۱۰۶-۱۱۰). با این حال، از منظر مطالعات زبان‌شناسی شناختی، استعاره مکنیه و استعاره مصرحه هر دو از یک سازوکار شناختی واحد ناشی می‌شوند که همانا وام‌گیری از حوزه‌ای برای معناسازی در حوزه‌ای دیگر باشد و تفاوتی ندارد که این وام‌گیری خود را به صورت مصرحه نشان دهد یا مکنیه.

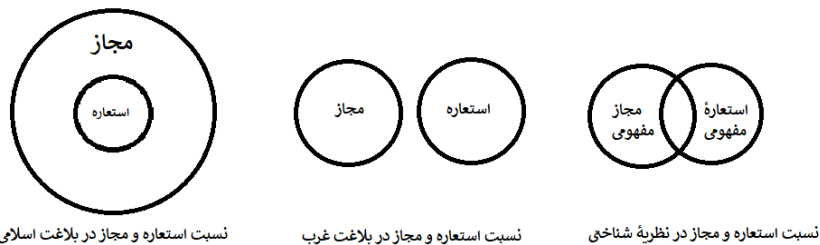
است و واژه‌ها ارتباطی ذاتی با مصادیق خود ندارند. سگاکي مجازی بودن استعاره را به معنی غیرحقیقی بودن نمی‌داند. به گفته او کلمه «شیر» را می‌توان به طریق تأویل حاوی دو مصداق دانست، یک مصداق متعارف که همان شیر بيشه باشد و یک مصداق نامتعارف که همان انسان شجاع باشد: «أفراد جنس الأسد قسماں بطریق التأویل: متعارف، وهو الذی له غایة جرأة المقدم، ونهاية قوة البطش مع الصورة المخصوصة؛ وغير متعارف: وهو الذی له تلك الجرأة وتلك القوة، لا مع تلك الصورة، بل مع صورة أخرى» (سگاکي، ۱۹۸۷: ۳۷۲). این باور گویای آن است که سگاکي به پیروی از جرجانی، استعاره را صرفاً نقل دادن اسم از شیء به شیء دیگر نمی‌داند. باور ایشان را می‌توان این گونه تأویل کرد که رابطه میان واژه و مصداق، رابطه‌ای سیال است، اگر ما لفظ «شیر» را در بافت مقتضی برای حیوان به کار می‌بریم، همین لفظ به اقتضای دیگر می‌تواند برای انسان هم به کار رود؛ یعنی انسان و حیوان می‌توانند ذیل صفت «اسدیّت» هم‌نشین شوند، بدون اینکه بگوییم شیر حقیقی از جنس حیوان است و انسان نمی‌تواند با او در یک رده قرار گیرد. جرجانی (بی تا) نیز پیش از سگاکي در *دلایل الاعجاز* می‌نویسد که استعاره نقل دادن لفظ از چیزی به چیز دیگر نیست، بلکه ادعای معنی همان لفظ است برای چیزی: «"الاستعارة" نقل اسم عن شیء إلى شیء، ولکنها ادعاء معنی الاسم لشیء» (جرجانی، بی تا: ۴۳۴).

تأملات مفصل جرجانی و سگاکي درباره استعاره سنگ‌بنایی می‌نهد برای بلاغیون بعد از آنها تا ایشان نیز استعاره را نوعی مجاز قلمداد کنند و برخی نیز، از جمله رازی (۲۰۰۴: ۱۳۴)، مجدداً بر این نکته تأکید کنند که استعاره از نوع مجاز عقلی است: «المشهور: ان الاستعارة صفة اللفظ وهو باطل؛ بل الحق أن المعنی یعار اولاً بواسطة اللفظ» (رازی، ۲۰۰۴: ۱۳۴).

چنانکه یاد شد، برخلاف نسبت تقابلی میان استعاره و مجاز در بلاغت غرب، این دو در بلاغت اسلامی کاملاً به هم همبسته هستند. باوجوداین، در سالیان اخیر و با پاگرفتن مطالعات شناختی، نظریه پردازان این حوزه به نتایجی رسیده‌اند که نظرگاه بلاغت اسلامی را تأیید می‌کنند و پایه‌های مجازی را در شکل‌گیری مفاهیم استعاری دخیل می‌دانند. بااین حال و هرچند که نظریه مجاز مفهومی و استعاره مفهومی به نظرگاه بلاغت اسلامی نزدیک می‌شود، اما همچنان تفاوتی پابرجا است. نظریه پردازان مجاز مفهومی برآنند که

تنها استعاره‌های مفهومی همبسته^۱ پایه مجازی دارند و استعاره‌های مفهومی تشبیهی^۲ پایه مجازی ندارند. در حقیقت، از نظر شناخت گرایان، مجاز و استعاره نسبت من وجه دارند. در بخش بعدی، به تفصیل به توضیح استعاره‌های همبسته و تشبیهی خواهیم پرداخت و با به کارگیری همان چارچوب مطالعات شناختی به نقد نظریه مجاز مفهومی خواهیم پرداخت و نشان خواهیم داد که همه انواع استعاره پایه مجازی دارند و نسبتی که بلاغت اسلامی میان استعاره و مجاز قائل است، با رویکرد زبان‌شناسی شناختی قابل تأیید است.

شکل ۱- نسبت استعاره و مجاز در سه دیدگاه

همان گونه که شکل (۱) نشان می‌دهد، در بلاغت اسلامی انواع استعاره‌ها از دل مجاز تولید می‌شوند، حال آنکه در بلاغت غرب این دو کاملاً متباین انگاشته می‌شدند. تنها در نظریات شناخت‌گرایان است که این دو مفهوم با هم نسبتی پیدا می‌کنند.

۳-۲. نزدیکی مجاز و استعاره در رویکردهای شناختی

لیکاف و جانسون (1980) در کتاب *استعاره‌هایی که با آن زندگی می‌کنیم* نشان دادند که استعاره، نه تنها جنبه تزئینی و هنری کلام نیست، بلکه یکی از مهمترین پایه‌های مفهوم‌سازی و شناخت بشری است و کل نظام زبان و فراتر از آن، کل نظام تفکر پایه استعاری دارد. پس، استعاره را نه در سطح ادبیات و نه در سطح زبان، بلکه باید در سطح اندیشگانی تلقی کرد. همانند استعاره، مجاز نیز که سابقاً از ابزارهای بلاغی کلام به شمار می‌رفت، در نظام شناختی به سطح مفهومی اعتلا پیدا می‌کند. مجاز نیز یکی از سازوکارهای شناخت بشر

1. correlated
2. resembled

است که فهم ما از جهان اطراف را سامان می‌دهد و وسعت می‌بخشد (Lakoff & Johnson, 1980: 37).

باین حال، نکته اینجاست که لیکاف و جانسون (1980) مجاز را دارای پایه‌های کاملاً مجزا و متمایز از استعاره می‌دانند. به‌زعم ایشان استعاره ماهیتی تشبیهی دارد، اما مجاز ماهیتی ارجاعی^۱ دارد. برای درک این تفاوت به این مثال توجه کنید: در جمله «زندگی مشترک آنها به سرمنزل مقصود نرسید»، زندگی خانوادگی در قالب یک سفر مفهوم‌سازی می‌شود، بنابراین برای این مفهوم‌سازی از دو حوزه مفهومی مجزا که اصطلاحاً دامنه^۲ خوانده می‌شوند، وام‌گیری شده است. دامنه مبدأ^۳ یک تجربه فیزیکی ملموس، یعنی سفر و حرکت است، دامنه مقصد^۴ ارتباطات انسانی و یک حوزه انتزاعی است. حوزه مقصد، در قالب حوزه مبدأ مفهوم‌سازی می‌شود و نگاشت^۵ «ارتباط انسانی، سفر است» را می‌سازد. در حقیقت، در نگاشت‌های استعاره‌های مفهومی با الگوی «الف به مثابه ب» یا «A is B» مواجه هستیم، اما در مجاز با دو دامنه سروکار نداریم، بلکه اجزای یک دامنه را به مجوز مجاورت، به جای هم به کار می‌بریم. برای مثال، وقتی می‌گوییم «امروز سعدی خواندم»، مؤلف یا منبع اثر را به جای اثر به کار برده‌ایم، پس در این جا با یک دامنه مواجهیم، چراکه سعدی و اثرش متعلق به یک دامنه موضوعی‌اند. در اینجا، با الگوی «الف به جای ب» یا «A for B» مفهوم‌سازی کرده‌ایم و از اثر به مؤثر ارجاع داده‌ایم (Lakoff & Johnson, 1980: 37-38).

لیکاف و جانسون همچنان بر سر نسبت تباین میان استعاره و مجاز باقی می‌مانند، به طوری که صراحتاً اعلام می‌کنند که مجاز و استعاره دو روند شناختی کاملاً متفاوت دارند (Lakoff & Johnson, 1980: 36). باین حال، آنها در بخشی از آرای خود به طور ضمنی یادآور می‌شوند که استعاره‌هایی که با حوزه‌های فضا/بدنی در ارتباط هستند، با

1. referential
2. domain
3. source domain
4. target domain
5. mapping

نگاشت هر فرایند ذهنی است که از طریق آن یک حوزه انتزاعی در قالب یک حوزه تجربی و فیزیکی، مفهوم‌سازی، رمزگذاری و نمایندگی می‌شود.

مجاز نسبت دارند، چرا که همبستگی / هم‌زمانی دو مفهوم را در خود دارند (Lakoff & Johnson, 1980: 59)، اما همچنان بر این تمایز بزرگ پای می‌فشارند که در استعاره‌های مفهومی دو حوزه (دامنه) شناخت به هم پیوند می‌خورند. این درحالی است که در مجاز مفهومی تنها با یک حوزه (دامنه) شناختی سروکار داریم (Lakoff & Johnson, 1980: 266). با وجود این، شناخت‌گرایانی که پس از آن دو و به پیروی از آنها به مجاز و استعاره مفهومی می‌پردازند، این دو را به هم نزدیک‌تر می‌کنند و به تدریج برای مجاز ارزشی بیش از استعاره قائل می‌شوند، حال آنکه نظریه استعاره مفهومی در تحقیقات لیکاف و همکارانش بسیار پررنگ‌تر از مجاز است (برای مثال نک. Taylor, 2003). از میان شناخت‌گرایان، کوچش^۱ (2013) را می‌توان از جمله کسانی دانست که در حیطه مجاز مفهومی کارهای درخشانی انجام داده و از قضا، نتیجه تحقیقاتش او را به آنچه در بلاغت اسلامی در باب استعار و مجاز آمده است، نزدیک می‌کند. کوچش و رادن^۲ (1998) به بررسی انواع مفهوم‌سازی‌های مجازی می‌پردازند و می‌کوشند نوع رابطه میان (الف) و (ب) را مشخص کنند و آنچه می‌یابند بسیار شبیه به علاقه‌های مجاز در بلاغت اسلامی است. برای مثال، آنها این روابط را به صورت «کل به جای جزء»، «جزء به جای کل»، «ابزار به جای عمل» و... دسته‌بندی می‌کنند. به تدریج، عده‌ای از شناخت‌گرایان، از جمله گوسنر^۳ (1995)، تا آنجا پیش می‌روند که اعلام می‌کنند، بسیاری از استعاره‌ها از مجاز برخاسته‌اند. علاوه بر این، گوسنر (1995) برای معرفی کردن استعاره‌هایی که پایه مجازی دارند اصطلاح metaphonymy را وضع می‌کند و در مقاله‌ای با همین عنوان، نسبت استعاره و مجاز را تشریح می‌کند. بارسلونا^۴ (2003) در اظهارنظری که منتقدان آن را افراطی پنداشته‌اند، تمام استعاره‌ها را زائیده مجاز می‌داند.

کوچش (2013) در یکی از مهمترین و نسبتاً جدیدترین مقالات خود می‌کوشد تکلیف این جدل را روشن کند. او با این جمله آغاز می‌کند که «آیا مجاز در شکل‌گیری استعاره هیچ نقشی دارد». میان محققانی که برآند تعداد زیادی از استعاره‌ها از مجاز

-
1. Kövecses, Z.
 2. Radden, G.
 3. Goossens, L.
 4. Barcelona, A.

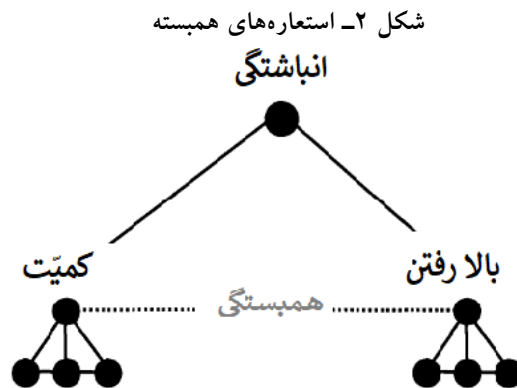
برخاسته‌اند و عده دیگری که معتقدند هیچ ارتباطی میان این دو وجود ندارد، مناظره‌ای در گرفته است. هرچند استعاره‌های مفهومی تشبیهی^۱ هیچ ارتباطی با مجاز ندارند، اما به نظر می‌رسد که عده‌ای از محققان معتقدند که استعاره‌های مفهومی همبسته^۲ از مجاز برمی‌خیزند و مستقل از مجاز نیستند» (Kövecses, 2013: 75). هرچند از زمان ارسطو ارتباط استعاره با تشبیه مطرح بوده و در بلاغت اسلامی این ارتباط تا هم‌اکنون نیز باقی مانده است، اما در مطالعات معاصر استعاره، پایه تشبیهی استعاره از اهمیت ساقط می‌شود و به‌دیگر سخن، استعاره‌ای که در نظریه‌های جدید زبان‌شناسی و همچنین تحلیل گفتمان از آن یاد می‌شود، امری معرفت‌شناختی است و به فرایند شناخت مرتبط است. برای مثال، بنابر نظر لیکاف و ترنر (1989: 198) رخداد مکرر تجربه‌های به‌هم پیوسته - مثلاً تجربه مکرر افزایش کمی مایعات در ظرف و بالا رفتن سطح آن - موجب ایجاد استعاره‌های مفهومی می‌گردد (استعاره «بیشتر، بالاتر است» را می‌سازد) و این مسأله ارتباطی با تشبیه یا مشابهت ندارد.

با این حال، گریدی^۳ (1997) در تحقیقی که به نوع‌شناسی استعاره‌های مفهومی می‌پردازد، نوعی از استعاره مفهومی را معرفی می‌کند که با رخداد تجربه‌های به‌هم مرتبط ارتباطی ندارد، بلکه بر پایه همسانی است. برای مثال، وقتی می‌گوییم: «آشیل، شیر است»، رخداد تجربه‌های همزمان در این استعاره نقشی ندارد. اگرچه لیکاف و ترنر (1989: 90) این دست از استعاره‌ها را استعاره‌های تصویری^۴ می‌نامند، اما بنا به گفته گریدی، آشیل و شیر از نظر صوری به‌هم شباهتی ندارند و شباهت آنها در یکی از عوامل مشترک میان این دو است، همان عاملی که در بلاغت اسلامی با عنوان وجه شبه (در تشبیه) یا جامع (در استعاره) از آن یاد می‌شود (هاشمی، ۱۳۸۳: ۲۸۱).

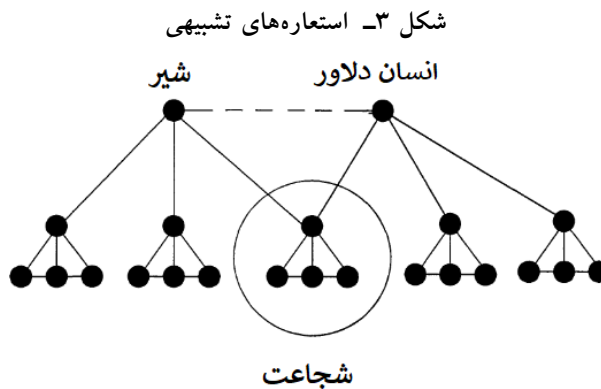
همان‌طور که در شکل‌های (۲) و (۳) می‌بینید، همبستگی افزایش مایع در ظرف با جهت بالا، همبستگی بیشتر و بالاتر را موجب می‌شود. این در حالی است که در ارتباط شیر و

-
1. resemblance metaphors
 2. correlated metaphors
 3. Grady. J. E.
 4. image metaphors

انسان شجاع، همبستگی وجود ندارد، بلکه وجود خصیصه‌ای مشترک میان این دو است که اتصال آنها را موجب می‌شود:

برگرفته از Grady, 1997: 90

برگرفته از Grady, 1997: 91

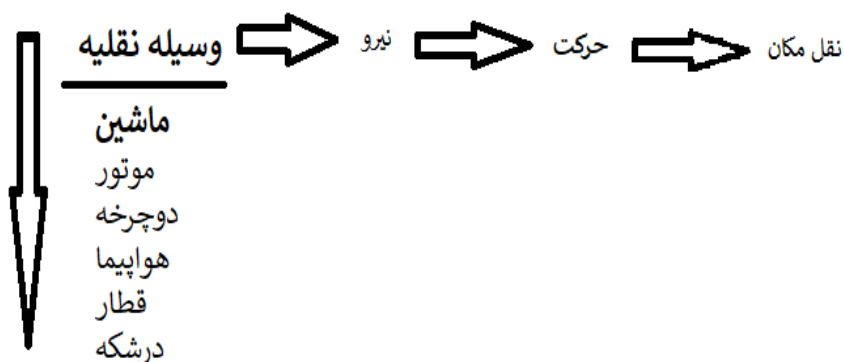
کوچش (2013) برای نشان دادن اینکه استعاره‌های همبسته ریشه در مجاز دارند، به یکی از نظام‌های مفهومی ذهن انسان به نام قالب^۱ متوسل می‌شود. نظریه قالب‌ها که توسط

1. frame

فیلمور و بیکر^۱ (2001) مطرح شد به این نکته می‌پردازد که برای معنی‌یافتن یک مفهوم، ارتباط معنایی آن مفهوم با دانش دایره‌المعارفی مرتبط با آن لازم است و هر مفهوم، تمام مفاهیم مرتبط با خودش را در یک قالب فرامی‌خواند. برای مثال، ممکن نیست ما بتوانیم معنای واژه «خودرو» را درک کنیم، بی‌آنکه به دیگر مفاهیمی که حول آن است، یعنی حرکت، نیرو، چرخ، جاده، نقل مکان و ... واقف باشیم. تمام این مفاهیم در یک قالب قرار دارند و یکدیگر را فرامی‌خوانند.

یکی از ساختارهای ذهن بشر که توسط شناخت‌گرایان معرفی شده، دستگاه شناختی را در دو جهت عمودی و افقی سامان‌یافته می‌داند. جهت عمودی را به مضامین و مفاهیم کلی^۲ مختص می‌دانند (Rosch, 1978) و جهت افقی را به مفاهیم جزئی‌تر یا دامنه‌ها یا قالب‌ها (Fillmore, 1982; Lakoff, 1987; Langacker, 1987; Barsalou,) (1999). برای روشن‌تر شدن ارتباط بین قالب‌ها و مقوله‌ها به شکل (۴) توجه کنید:

شکل ۴- سامان قالب‌ها و مقوله‌ها

این نمودار در سامان افقی خود قالب‌ها و در سامان عمودی، مقوله‌ها را به نمایش می‌گذارد و ارتباط قالب و مقوله را روشن می‌سازد.

1. Fillmore, C., & Baker, C. F.

2. thematic

۴. نسبت قالب‌ها با مقوله‌ها

کوچش معتقد است که برخی از انواع استعاره از مجاز برمی‌خیزند و به‌زعم او علت را باید در ترکیب افقی این سامان، یعنی در تداعی قالب‌ها و دامنه‌هایی که حول یک مفهوم به ذهن می‌آیند، جست. برای مثال، یکی از معروفترین انواع استعاره مفهومی، ارتباط احساسات با جهات است. در زبان انگلیسی "I am up today" و در زبان فارسی «روی ابرها راه رفتن» نشانه شادی هستند؛ به‌گونه‌ای که دامنه احساسات (دامنه مبدأ) با دامنه جهات (دامنه مقصد) پیوند می‌خورد و از فراافکنی احساسات به دامنه جهات، استعاره‌های جهتی شکل می‌گیرند: شادی بالا است ← (الف) به‌مثابه (ب).

با این حال، کوچش (2013) معتقد است که این رابطه را در اصل باید مجازی دانست. به این نحو که در دانش دایره‌المعارفی ما مضمون شادی، یادآور قالبی است که در آن دامنه‌های جزئی‌تری مثل افراشته‌شدن قامت، بالا نگه‌داشتن سر و... موجود است، برعکس احساس غم که در آن بدن معمولاً به حالت خمیده و در خودفرورفته قرار می‌گیرد. بنابراین، جهت بالا از لحاظ بدنی، با احساس شادی همراه است و دامنه مجزایی نیست. به‌همین دلیل، در استعاره‌های همبسته، مؤلفه‌ای در یک قالب فرعی وجود دارد که دسترسی به قالب کلی و مضمون کلی را فراهم می‌آورد و به مجوز مجاورت، آن مؤلفه به‌جای مضمون اصلی به کار می‌رود: بالا به‌جای شادی (الف به‌مثابه ب). در چنین ساختاری، مفاهیمی که به‌جای هم به کار می‌روند، از دو دامنه مجزا نیستند، اما به‌زعم کوچش استعاره‌های مفهومی تشبیهی به‌ناچار از دو دامنه مجزا برمی‌خیزند و به مجاز که مبنی بر ارتباطات تک‌دامنه‌ای است، ارتباطی ندارند.

۴-۱. مقوله‌بندی: راهی به سوی همبستگی مجاز و استعاره

ما با استفاده از یکی دیگر از نظام‌های شناختی ذهن انسان - یعنی مقوله‌بندی^۱ - به نقد این نظریه خواهیم پرداخت و نشان خواهیم داد که استعاره‌های تشبیهی نیز از مجاز برمی‌خیزند. مقوله‌بندی مفهومی است قدمت دار که تعریف آن دست کم به زمان ارسطو برمی‌گردد: مقوله‌ها ظرف‌هایی‌اند که امور دارای خصایص مشترک را در خود جا می‌دهند. از زمانی

1. categorization

که ارسطو، مقوله‌بندی را بر این اساس تعریف کرد، تا زمانی که ویتگنشتاین این تعریف را زیر سؤال برد، شکل‌گیری مقوله‌ها بر اساس خصایص مشترک برای همگان امری بدیهی، روشن و بی‌مسأله بود. مقوله‌بندی، یک نظریهٔ تجربی یا حتی فلسفی به حساب نمی‌آمد، بلکه به مثابهٔ «حقیقت» قلمداد می‌شد. با این حال، ویتگنشتاین^۱ (1953: 66-71) برای نخستین بار نظریهٔ ساده و بدیهی کلاسیک مقوله‌بندی را زیر سؤال برد و نشان داد که بسیاری از اموری که ذیل یک مقوله قرار می‌گیرند، خصایص مشترک ندارند. برای مثال، مقولهٔ «بازی‌ها»، برخی تک‌نفری هستند و برخی گروهی، برخی رقابتی و برخی تفریحی، برخی ابزار خاص لازم دارند و برخی به ابزاری نیاز ندارند. بنابراین، رویکرد کلاسیک به مقوله‌بندی بر اساس خصایص مشترک، جای خود را به نظریه‌های جدید مقوله‌بندی داد. انتقاد دیگری که بر مقوله‌بندی کلاسیک وارد است، قائل بودن به محدوده برای مقوله‌هاست، اما تحقیقات جدید شناختی نشان از آن دارند که مقوله‌ها اموری در خارج نیستند که بتوان آنها را در گروه‌های مشخص با مرزبندی محدود تعریف کرد، بلکه مقوله‌ها ظرف‌هایی ذهنی‌اند که به راحتی و از طریق تخیل قابل بسط و توسعه‌اند (Lakoff, 1987: 16-18). این گفته‌ها بسیار نزدیک هستند به آنچه که از قول جرجانی، سگاک، رازی و... در باب گسترش جنس مشبه در استعاره بیان کردیم. آنچه بلاغیون اسلامی با عنوان افزوده شدن به جنس مشبه بیان کردند، با اتساع ذهنی مقوله‌ها در نزد شناختیون هماهنگی دارد.

با وجود این، جامع‌ترین انتقادی که - با جمع‌بندی مطالعات قبلی - بر مقوله‌بندی کلاسیک وارد شده و نظریهٔ جدیدی از مقوله‌بندی ارائه داده است، از جانب راش^۲ (1975; 1973) و همکارانش مطرح شده است. در مقوله‌بندی کلاسیک، همهٔ اعضای یک مقوله در یک خصیصه برابرند، پس هیچ‌یک از اعضای مقوله در آن خصیصه بر دیگری برتری ندارد. با این حال، راش با انجام آزمایش‌هایی تجربی بر روی مقوله‌بندی رنگ‌ها (Rosch, 1973; Berlin & Kay, 1969) دریافت که در هر مقوله‌ای پیش-نمونه‌ای موجود است که عوامل و مؤلفه‌های اصلی در انتخاب سایر اعضای مقوله را

1. Wittgenstein, L.

2. Rosch. E

3. prototype

می‌سازد و عضویت اعضا در مقوله‌ها عضویتی سلسله‌مراتبی است (همچنین نک. Zadeh, 1965). تحقیقات راش نشان می‌دهند که در ما انسان‌ها قضاوت‌ها، سنجش‌ها و درک تشابهات و ارتباطات میان پدیده‌ها بر اساس تشابه ظاهری و عینی پدیده‌ها صورت نمی‌گیرند، بلکه اموری ذهنی - زبانی هستند و بر اساس ارتباط پدیده‌های هر مقوله با نمونه‌های مثالی آن حاصل می‌شوند. برای مثال، پیش‌نمونه مقوله حیوان در زبان خاصی ممکن است سگ باشد و در زبان دیگر گاو یا گوسفند. مابقی اعضای مقوله به نسبت ارتباطی که با این پیش‌نمونه‌ها دارند، در مقوله درجه‌بندی و رتبه‌بندی می‌شوند. تحقیقات راش پیرامون مقوله‌بندی بسیار مفصل و چندمرحله‌ای است (Lakoff, 1987: 42-43)، اما به نظر می‌رسد برای نقد حاضر همین میزان از توضیح درباره ارزش شناختی مقوله‌بندی در دستگاه تفکری ما کافی باشد که

الف) مقوله‌ها اموری ذهنی‌اند و نه عینی.

ب) مقوله‌ها با ابزارهای شناختی، همچون تخیل، تعمیم، فراافکنی و ... قابل بسط‌اند. پذیرفتن ذهنی‌بودن مقوله‌ها راه را بر فرض مهم دیگری می‌گشاید و آن اینکه مجاورت پدیده‌های عینی که منجر به شکل‌گیری مجاز می‌شود، می‌تواند با مجاورت مفاهیم ذهنی برابر باشد، بنابراین مجاورت در مجاز، حتی در پدیده‌های عینی، در اصل امری ذهنی و زبانی است. اگر مجاورت عینی ظرف و مظهر (یکی از انواع مجاورت و یکی از علاقه‌های مجاز) به ما اجازه می‌دهد که ظرف را به جای مظهر به کار ببریم - برای مثال به جای اینکه بگوییم غذای داخل بشقاب را خوردم، بگوییم یک بشقاب خوردم - مجاورت ذهنی مفاهیم در مقوله‌ها هم به ما اجازه خواهد داد که آنها را به جای یکدیگر به کار ببریم. در اینجا لازم است یک بار دیگر به وجود مؤلفه‌های مشترک در استعاره‌های مفهومی تشبیهی پردازیم. پیش از این گفتیم که استعاره‌های مفهومی تشبیهی [دست‌کم] در یک مؤلفه (وجه‌شبه) با هم اشتراک دارند. اگر در مقوله‌بندی‌های ذهنی، مؤلفه‌های مشترک موجب شکل‌گیری مقوله می‌شوند (برای مثال نیرو، حرکت، نقل مکان و ... باعث شکل‌گیری مقوله وسایل نقلیه می‌شوند)، مؤلفه‌های مشترک بین پدیده‌هایی که از نظر عینی به هم همبسته نیستند، می‌توانند مقوله‌هایی ذهنی ایجاد کنند و پدیده‌های به‌ظاهر دور از هم را در یک مقوله گرد آورند. برای مثال، «شجاعت» می‌تواند شیر، ببر، پلنگ، رستم،

آشیل و... را در یک مقوله جا دهد و آنها را از نظر ذهنی مجاور سازد. از میان اعضای این مقوله در زبان‌هایی که ما با آنها آشنا هستیم، «شیر» پیش‌نمونه شجاعت است (هرچند شاید در زبان‌های دیگر حیوانات دیگری پیش‌نمونه این مقوله باشند)، به همین دلیل می‌توان استعاره «رستم، شیر است» را ساخت. البته از نظر طبیعی تاکنون اثبات نشده که آیا حقیقتاً شیر شجاع‌ترین حیوان از میان این مجموعه است یا خیر. با این حال، این امر در مقوله‌بندی عاری از اهمیت است، زیرا پیش از این گفتیم که مقوله‌ها اموری ذهنی-زبانی‌اند، نه لزوماً حقیقی و ذاتی.

این فرضیه در تمام مثال‌هایی که برای استعاره‌های مفهومی تشبیهی در دست داریم، صادق است. برای مثال، در زبان فارسی برای مفهوم‌سازی در رابطه با چهره، استعاره‌های مختلفی وجود دارند. اگر از میان ویژگی‌های یک صورت زیبا (با زیبایی‌شناسی ادبیات فارسی) مؤلفه‌های «گردی» و «روشنی» را در نظر بگیریم، این دو مؤلفه می‌توانند در پدیده‌های دیگری نیز دیده شوند، بنابراین می‌توانیم یک مقوله ذهنی داشته باشیم که شامل این اعضاست: خورشید، ماه، شعله شمع، صورت زیبا (صورت یار) و... از این میان، احتمالاً خورشید را باید پیش‌نمونه این مقوله به حساب آورد، به همین دلیل است که بنابه علاقه مجاورت، می‌توان خصایص یک دامنه (صورت) را به دامنه دیگر (خورشید) فرا افکند و مفهوم‌های زیر را ساخت:

- صورتش می‌درخشید.
- آفتاب صورتش پدیدار شد.
- سه خورشیدرُخ را چو باغ بهشت / که موبد چو ایشان صنوبر نکشت...
- برون آورید از شبستانِ اوی / بُتان سیه‌موی و خورشیدروی

همچنان به علاقه مجاورت، می‌توان صورت را بر یکی از اعضای دیگر این مقوله، یعنی ماه، فرا افکند:

- صورتش، مثل ماه است.
- من و آن جعدموی غالیه بوی / من و آن ماه‌روی حورنژاد
- ای فروغ ماه حسن از روی رخشان شما / آب روی خوبی از چاه زرخدان شما

• گو شمع میارید در این جمع که امشب/ در مجلس ما ماه رخ دوست تمام است

و بار دیگر به دلیل مجاورت، می توان صورت را شعله شمع / چراغ دانست:

• به یاد شمع رخت آهی از دلم سر زد/ که در دل شب تاریک روشنایی داد

• شمع جهان دوش نبد نور تو در حلقه ما/ راست بگو شمع رخت دوش کجا بود

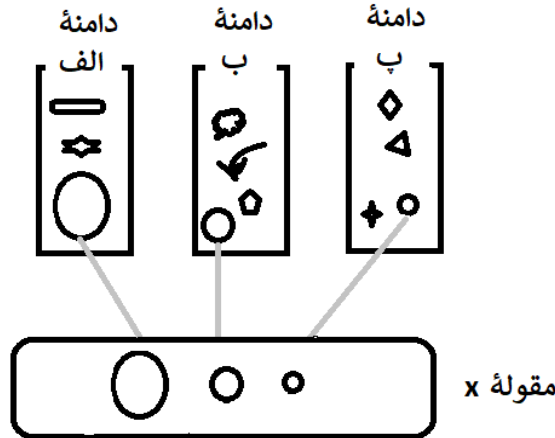
کجا

• چراغ روی تو را شمع گشت پروانه/ مرا ز حال تو با حال خویش پروانه

صرفاً به دلیل مجاورت ذهنی خورشید، ماه، چراغ و صورت است که این استعاره‌ها برای ما پذیرفتنی هستند و از اتصال و ارتباط آنها تعجب نمی کنیم. به همین دلیل است که اگر صورت به چیزی خارج از این مقوله، مثلاً به کوه، تشبیه شود، برای ما پذیرفتنی نخواهد بود. به کاربردن مظروف به جای ظرف صرفاً به دلیل مجاورت و نزدیکی این دو امکان پذیر است، بنابراین برای به کاربردن خورشید به جای رخ نیز حتماً باید نزدیکی در کار باشد، اما این بار این نزدیکی، ذهنی است. به دیگر سخن، خورشید به صورت همانقدر نزدیک است که ظرف به مظروف؛ در غیر این صورت، امکان نداشت که گوینده بتواند این دو مفهوم را به هم متصل کند و همچنین، امکان نداشت که ما ربط این دو مفهوم را دریابیم.

بنابراین، همان طور که در شکل (۵) نیز نشان داده شده است، هر چند این مفاهیم در اصل متعلق به دامنه‌هایی جداگانه‌اند، اما مؤلفه‌های مشترک، آنها را در یک مقوله ذهنی جمع می آورند و در مجاورت هم قرار می دهند:

شکل ۵- مجاورت در مقوله‌ها

با این تفصیل، اگر طبق نظر کوچش استعاره‌های همبسته در «یک دامنه» و از طریق مجاز ساخته می‌شوند، باید گفت که استعاره‌های تشبیهی نیز، از طریق مجاز، اما در «یک مقوله» ساخته می‌شوند. بنابراین، اگر استعاره‌های همبسته بر اساس مجازهای قالب‌محور یا دامنه‌محور^۱ به وجود می‌آیند، استعاره‌های تشبیهی بر اساس مجازهای مقوله‌محور^۲ به وجود می‌آیند. بدین ترتیب، می‌توان گفت رأی بلاغت اسلامی مبنی بر اینکه همه استعاره‌ها از مجاز برمی‌خیزند، همچنان قابل‌اعتنا و دارای اعتبار است و رابطه‌ی تقابلی و دوگانه‌ی مجاز و استعاره در بلاغت غرب، با نگاه بلاغت اسلامی مرتفع خواهد شد.

در بلاغت سنتی مؤلفه‌ی مشترک میان مستعار و مستعارمنه، به‌درستی و به‌زیبایی «جامع» خوانده می‌شود. شاید بتوان مقوله‌ها را نیز به‌دلیل جمع‌آوردن و گردهم‌آوردن مفاهیم، جامع خواند. آنچه در خطوط مزبور بیان شد، بار دیگر گواهی بر این مدعا است که زبان، بیش از آنکه ارجاع به جهان بیرون داشته باشد و در مطابقت با جهان واقع تولید شده باشد، امری ذهنی است. مجاورت مفاهیم ذهنی با مجاورت عینیت‌ها به‌طرز یکسانی عمل می‌کند و امکان فرارفتن از یک مفهوم به دیگری را میسر می‌سازد.

1. domain/frame-based metonymy
2. categorization-based metonymy

در آخر، ذکر این نکته خالی از لطف نیست که همنشینی عناصر ناهمگون را شاید بتوان از طریق دیگر سازوکارهای شناختی نیز توضیح داد. برای مثال، نظریه آمیختگی مفهومی، که با تلاش فوکونیه و ترنر (2002) تبیین شد، نیز می‌تواند پایه‌های مجازی استعاره‌ها را توضیح دهد. در این نظریه، دو فضای مجزا که از آنها با عنوان درونداد^۱ اول و درونداد دوم یاد می‌شود، به مدد یک فضای عام^۲ که حاوی عناصر پیش‌زمینه‌ای و مشترک است، در هم می‌آمیزند و فضای چهارمی را با عنوان فضای آمیخته^۳ ایجاد می‌کنند. در این فضای آمیخته، عناصر بسیار نامتجانس می‌توانند در کنار هم قرار بگیرند و به هم پیوند بخورند. با این حال، چون بررسی این موضوع از طریق نظریه آمیختگی مفهومی به مجال دیگری نیاز دارد و تحقیقی جداگانه می‌طلبد، به همین اشاره کوتاه کفایت می‌کنیم.

۵. نتیجه‌گیری

انواع استعاره‌های مفهومی، چه استعاره‌های همبسته و چه استعاره‌های تشبیهی، از آنجا که بر پایه جابه‌جایی از مفهومی به مفهوم دیگر ساخته می‌شوند، به ناچار باید برگرفته از مجاز دانسته شوند. به نظر می‌رسد جابه‌جایی‌ها و وام‌گیری‌های مفهومی - خواه در یک دامنه (حوزه) اتفاق بیفتند و خواه در دو دامنه مجزا - به این دلیل که مفهوم را از جای خود می‌لغزانند و به جایگاه دیگری کوچ می‌دهند، باید ناگزیر به مجاز مرتبط دانسته شوند. بلاغیون اسلامی نیز چون پایه تعریف خود از مجاز را بر مبنای جابه‌جایی (یا به کارگیری لفظی به جای لفظ دیگر) گذاشته بودند، انواع استعاره را نشأت گرفته از مجاز می‌دانستند. این باور در آرای بلاغیونی چون جرجانی و سکاکی از جابه‌جایی دو لفظ هم فراتر می‌رود و به هم‌رده شدن مشبه و مشبه‌به پیش از شکل‌گیری می‌انجامد. آنچه جرجانی و سکاکی و هم‌رایان آنها در ادوار بعدی در ارتباط با عقلی بودن استعاره و وارد شدن مشبه در جنس مشبه‌به بیان می‌کنند، بسیار به نظریه‌های جدید در باب مقوله‌بندی نزدیک است. بنابر مطالعات نوین شناختی در زمینه مقوله‌بندی، عناصر مقوله‌ها لزوماً از یک جنس نیستند و عناصری با کیفیت‌های نامتجانس، می‌توانند به اعتبار مقوله‌بندی‌های ذهنی - زبانی، در یک

1. input space
2. generic space
3. blended space

گروه جای گیرند. بنابراین، در بسیاری از موارد، اعتبارات ذهنی/زبانی می‌توانند عناصری از جنس‌های متفاوت را در یک مقوله قرار دهند. برای مثال، ممکن است انسان، به اعتبار شجاعت، با شیر و پلنگ در یک مقوله قرار گیرد. بدین ترتیب، عناصر به‌ظاهر نامتجانس از یک جنس یا از یک مقوله پنداشته شده و با یکدیگر هم‌مقوله یا هم‌گروه تلقی می‌شوند و با هم هم‌جوار می‌گردند. هم‌جواری عامل اصلی در شکل‌گیری مجاز است، بنابراین به کارگیری عناصر یک مقوله به‌جای هم یا جابه‌جایی میان اعضای یک مقوله - به‌مجاز هم‌جواری آنها - پایه مجازی در ساخت استعاره‌ها را آشکار می‌کند. بر اساس آنچه گذشت، باید گفت هر چند بلاغیون اسلامی بی‌تردید به مواضع یا روش‌های زبان‌شناسی نوین و مطالعات شناختی آگاه نبوده‌اند و مباحث آنها درباره ریشه‌گرفتن استعاره از مجاز، صرفاً به استعاره‌های بلاغی محدود می‌شود، با این حال مواضع نوین شناختی نیز می‌توانند نشان دهند که قول آنها هنوز نیز محل اعتبار و صواب است.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

ORCID

Shayesteh Sadat Mousavi <http://orcid.org/0000-0003-2912-0551>

منابع

- ابن جنی، ابوالفتوح عثمان. (۱۹۵۲). *الخصائص* (حقیقه محمد علی النجار). بیروت: دارالهدی.
- عسکری، ابوهلال. (۱۹۵۲). *کتاب الصناعتین الکتابه و الشعر* (تحقیق علی محمد البجاوی و محمد ابوالفضل ابراهیم). بیروت: دار احیاء الکتب العربیه.
- باختین، میخائیل. (۱۳۶۹). *تخیل مکالمه‌ای* (ترجمه رؤیا آذرپور). تهران: نشر نی.
- تفتازانی، سعدالدین. (۱۴۱۱ ق). *مختصر المعانی*. قم: دارالفکر.
- رازی، فخرالدین محمد بن عمر. (۲۰۰۴). *نهایه الایجاز فی درایه الاعجاز* (حقیقه و علق علیه نصر الله حاجی مفتی اوغلی). بیروت: دار صادر.
- جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن. (بی‌تا). *دلائل الاعجاز* (قراه و علق علیه محمود محمد شاکر). قاهره: مکتبه الخانجی.

- جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن. (۱۹۹۱). *اسرار البلاغه* (قراه و علق علیه محمود محمد شاکر). جده: دار المدنی.
- سگاک، ابویعقوب یوسف بن محمد بن علی. (۱۹۸۷). *مفتاح العلوم* (ضبطه و کتب هوامشه نعیم زررور). بیروت: دار الکتب العلمیه.
- طبانہ، بدوی. (۱۹۶۸). *البيان العربی دراسه فی تطوّر الفکره البلاغیه عند العرب و مناهجها و مصادرها الکبری*. قاهره: مکتبه الانجلو المصریه.
- قزوینی، محمد بن عبدالرحمن. (۲۰۱۰). *تلخیص المفتاح*. کراچی: مکتبه البشری.
- هاشمی، احمد. (۱۳۸۳). *جواهر البلاغه*. تهران: الصادق للطباعه و النشر.
- یاکوبسن، رومن. (۱۳۸۱). *زبان شناسی و شعر شناسی* (ترجمه حسین پاینده). تهران: نشر نی.

References

- Aristotle. (1987). *Aristotle, Poetics I, With the Tractatus Coislinianus, a Hypothetical Reconstruction of Poetics II, and the Fragments of the On the Poets* (Richard Janko, trans.). Indianapolis: Hackett.
- Askari, A. (1952). *Al-Sina 'Atain*. (Ali Muhammad al-bajavi & Muhammad Abalfadhl Ibrahim, Eds.). Beirut: Dar al-Kutub al-Arabiya. [in Arabic]
- Bakhtin, M. (2017). *Dialogic Imagination* (Roya. Pourazar, Trans.). Tehran: Ney. [In Persian]
- Barcelona, A. (2003). *Metaphor and Metonymy at the Crossroads: A Cognitive Perspective*. Berlin, New York: De Gruyter.
- Barsalou, L. W. (1999). Perceptual symbol systems. *Behavioral and Brain Sciences*, (22), 577–609.
- Berlin, B., & Kay, P. (1969). *Basic Color Terms: Their Universality and Evolution*. Berkeley: University of California Press.
- Burke, K. (1969). *A Grammar of Motives*. California: University of California Press.
- Culler, J. (1981). *The Pursuit of Signs: Semiotics, Literature, Deconstruction*. New York: Cornell University Press.
- Fauconnier, G., & Turner, M. (2002). *The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*. New York: Basic Books.
- Fillmore, C. J. (1982). Frame semantics. *Linguistics in the Morning Calm*, 111–137.
- Fillmore, C. J., & Baker, C. F. (2001). Frame semantics for text understanding. *Proceedings of Word Net and Other Lexical Resources Workshop*, Berkeley: International Computer Science Institute, 1-6.
- Foucault, M. (1970). *The Order of Things*. London: Tavistock.

- Gagarine, M. (2010). *The Oxford Encyclopedia of Ancient Greece and Rome*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Goossens, L. (1995). Metaphtonymy: The interaction of metaphor and metonymy in expressions of linguistic action. In L. Goossens, P. Pauwels, B. Rudzka-Ostyn, A-M. Simon-Vanderbergen, & J. Vanparys (Eds.), *By Word of Mouth: Metaphor, Metonymy and Linguistic Action in a Cognitive Perspective*, (pp. 159-174). Amsterdam: John Benjamins.
- Grady J. E. (1997). *Foundations of meaning: primary metaphors and primary scenes* [Doctoral dissertation, University of California].
- Hashemi, A. (2004). *Jawahir al- Balagha*. Tehran: Al- Sadiq li-al- Tiba'ah wa al-Nashr. [in Arabic]
- Ibn Jinni, A. (1952). *Al- Khasa'es*. (M. A. Nadjdjar, Eds.), Beirut: Dar al- Huda. [in Arabic]
- Jakobson, R. (2002). *Linguistics and Poetics* (H. Paynadeh, Trans.). Tehran: Ney. [In Persian]
- Jurjani, A. (1991). *Asrar Al-Balaghah (Mahmoud Muhammad Shakir, Ed.)*. Jeddah: Dar al-Madani. [in Arabic]
- Jurjani, A. (n.d). *Dalail al-I'jaz. (Mahmoud Muhammad Shakir, Ed.)*. Cairo: Maktabat al-Khanji. [in Arabic]
- Kövecses Z. (2013). The metaphor–metonymy relationship: Correlation metaphors are based on metonymy. *Metaphor and Symbol*, 2 (28), 75-88. <http://dx.doi.org/10.1080/10926488.2013.768498>
- Kövecses, Z., & Radden, G. (1998). Metonymy: Developing a cognitive linguistic view. *Cognitive Linguistics*, 9(1), 37-78.
- Lacan, J. (1977). *Écrits* (Alan Sheridan, trans.). London: Routledge.
- Lakoff, G. (1987). *Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live by*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Lakoff, G., & Turner, M. (1989). *More than Cool Reason*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Langacker, R. (1987). *Foundations of Cognitive Grammar: Theoretical Prerequisites*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Lévi-Strauss, C. (1962): *The Savage Mind*. London: Weidenfeld & Nicolson.
- Qazwini, M. (2010). *Talkhis al-Miftah*. Karachi: Maktabat al- Bushra. [in Arabic]
- Ramus, P. (2010). *Arguments in Rhetorics against Quintilian* (C. Newlands, Trans.). Illinois: Southern Illinois University Press.

- Rāzi, F. (2004). *Nihayat al-Ijaz fi Dirayat al-I'jaz* (Nasrullah Haji Mufti Uqli, Ed.). Beirut: Dar al- Sadir. [in Arabic]
- Rosch, E. (1973). Natural categories. *Cognitive Psychology*, 4, 328-350.
- Rosch, E. (1975). Cognitive representations of semantic categories. *Journal of Experimental Psychology*, 104, 192-233.
- Rosch, E. (1978). Principles of categorization. In E. E. Rosch, & B. B. Loyd (Eds.), *Cognition and Categorization*, (pp. 27-48). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Sakkaki, S. (1987). *Miftah al-'ulum* (Na'im Zarzour, Ed.). Beirut: Dar al-Kutub al-'Ilmiyya. [in Arabic]
- Taftazani, S. (1990). *Mukhtasar Al-Ma'ani. Qom: Dar al-Fikr*. [in Arabic]
- Taylor, J. (2003). *Linguistic Categorization*. Oxford: Oxford University Press.
- Tibanah, B. (1958). *A Study in the Development of the Idea of Rhetorics among the Arabs and its Methods and Major Sources*. Cairo: Angelo Al-Masriya. [in Arabic]
- Turner, M. (1996). *The Literary Mind*. Oxford: Oxford University Press.
- Vico, G. (1968). *The New Science*. (Th. G. Bergin & M. H. Finch, Trans.). Ithaca: Cornell University Press.
- White, H. (1978). *Tropics of Discourse: Essays in Cultural Criticism. Baltimote*. Maryland: Johns Hopkins University Press.
- Wittgenstein, L. (1953). *The Philosophical Investigations*. Oxford: Blackwell.
- Zadeh, L. A. (1965). Fuzzy Sets. *Information and Control*, (8), 338-853.

استناد به این مقاله: سادات موسوی، شایسته. (۱۴۰۲). پایه‌های مجازی در انواع استعاره‌های مفهومی (مروری بر دیدگاه‌های بلاغت غرب در نسبت مجاز و استعاره با رویکردی شناختی). *علم زبان*، ۱۰ (۱۸)، ۲۱۲-۱۸۱. doi: 10.22054/LS.2023.65257.1516

Language Science is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.